PERMAKULTURA A TEORIE ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVY

Monika Janáková

Klíčová slova: environmentální výchova, permakultura, přehledová studie, výchova, pedagogika, udržitelný rozvoj, příroda, systémovost, vzdělávání

Cílem předkládaného textu je vytvořit znalostní zázemí pro zodpovězení dílčí podotázky: Jaké je postavení permakultury jako konceptu vzhledem k etablovaným teoriím environmentální výchovy (EV)?

Protože se výzkumný projekt snaží nalézt most mezi oblastmi vědy, které nejsou standardně spojovány (pedagogika, zemědělství), ještě předtím, než budou představena hlavní zjištění studia literatury, shrne úvodní část základní informace o permakulturních principech a načrtne předpokládané spojení s tou oblastí pedagogické vědy, která se vztahuje k environmentální výchově.

Permakultura jako koncept se nachází na periferii teoretických diskusí EV. Je prozatím spíše nástrojem praktické EV (nejčastěji v podobě metodik uvádějících návody pedagogického využití zahrady v rámci EV), než součástí teorie EV.

Permakultura není abstraktní filosofickou teorií v tom smyslu, že netvoří dostatečně propracovaný systém pojmů a kategorií. Nemá propracované nejobecnější pojmy, ale má propracovanou koncepci světa s vazbou na zdravý rozum, praxi, život.

Na vyšších patrech teoretické abstrakce může být příspěvek permakultury spíše v rovině kompatibility s určitou obecnější filosofií a etikou. Vzhledem k tomu, že mezi principy permakulturního přístupu patří určitá forma holistického funkcionalismu, zřetelný hodnotový rozměr a důraz na lokální zakotvení každého systému, nosným tématem se jeví navázat na komeniologickou a patočkovskou linii teoretického výzkumu. Komenský jako myslitel stojící v opozici kartezianismu konvenuje PK principům svojí snahou o propojení vědění, hodnot a praxe do jednoho provázaného celku. Patočka zase důrazem na zakotvení ve světě a fenomenologickou analýzou domova.

Přehledová studie je založena na výzkumu přibližně 400 textů z domácích i zahraničních zdrojů. Texty byly vyhledávány pomocí klíčových slov: environ-mentální výchova/vzdělávání (teorie, dějiny, hodnoty), permakultura, výchova k ochraně přírody, výchova k péči o životní prostředí, ekologická výchova, globální výchova, udržitelný rozvoj, člověk a životní prostředí (české zdroje); teorie EV, permakultura (zahraniční zdroje). V textu je pro zasazení konceptu permakultury do teorií EV využita vlastní typologie teorií EV (mikroteorie, teorie středního dosahu, makroteorie, abstraktní filosofické a etické teorie).

Hlavním zjištěním je, že permakultura jako koncept se nachází na periferii teoretických diskusí EV. Je prozatím spíše nástrojem praktické EV (nejčastěji v podobě metodik uvádějících návody pedagogického využití zahrady v rámci EV), než součástí teorie EV. Podobnost permakulturního konceptu byla nalezena zejména s globální výchovou a teoriemi místně zakotveného učení a zkušenostního učení. Celkově však permakultura není dostatečně sofistikovaným teoretickým konceptem, ale má teoretický potenciál. Její postavení vzhledem k současným dominantním teoriím EV je spíše marginální.

Bibliografie

Bultu, Z., Yilmaz, S. (2008). „Permaculture Playgrounds as a New Design Approach for Sustainable Society“. *International Journal of Natural and Engineering Sciences*, 2(2), 35-40.

Dlouhá, J. (2006). Environmentální vzdělání – pokus o systematické pojmenování problému. *Envigogika*, 1(1), 1-10.

Holmgren, D. (2006). *Permakultura: principy a cesty nad rámec trvalé udržitelnosti.* Svojanov: PermaLot.

Hutchinson, F. P. (1996). Educating for the 21st Century: Beyond Racist, Sexist, and Ecologically Violent Futures. *Peabody Journal of Education*, 71(3), 42-62.

Mollison B. (2012). *Úvod do Permakultury*. Brdárka (Slovensko): Alter Nativa.

Moore, R. C. (1995). Children Gardening: First Steps Towards a Sustainable Future. *Children's Environments*, 12(2), 222.

Průcha, J. (ed.). (2009b*). Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.